

Spomenik starosrpske pismenosti ušao na čuvenu Uneskovu listu

S V E T Z A P A M T I O MIROSLAVLJEVO JEVANĐELJE

Najstarija rukopisna knjiga i spomenik starosrpske pismenosti Mirosavljevo jevanđelje upravo je upisano u Uneskov program "Pamćenja sveta" ("Memory of the World") u kome se već nalazi 120 predmeta kao što su: Dnevnik Džemsa Kuka, rukopisi i prepiska Hansa Kristijana Andersena, Arhiv Serena Kjerkegora, Šubertova i Šopenova dela, dokumenti o nastanku Sueckog kanala, Gutenbergova biblija, Deveta Betovenova simfonija, kao i Kitrovo jevanđelje ukrašeno minijaturama Andreja Rubljova.

Sertifikat u kome stoji da "najbolje dokumentuje jedan od segmenata ljudskog stvaralaštva svoga vremena" stigao je u Narodni muzej gde je pohranjen zajedno sa Jevanđeljem nastalim u dubinama srednjeg veka, po svoj prilici između 1180. i 1191. godine. Mirosavljevo jevanđelje su pisala dvojica đaka na belom pergamentu za potrebe zahumskog kneza Miroslava, brata Stevana Nemanje. Autori su se predstavili na kraju knjige, a to su znani Gligorije i nesigurno identifikovani Varsameleon.

Mirosavljevo jevanđelje objašnjava poreklo ćirilске pismenosti koje se oslanja na glagoljsku tradiciju, odiše majstorski izvedenim kaligrafskim slovima, ilustrovana smelim, raskošnim i znalačkim minijaturama, vinjetama i inicijalima (videti slike), a nalazi se u specijalnoj vitrini čija ga mikroklima štiti od vlage, suvog vazduha, gljivica... (pristigloj pre par godina u vidu donacije). Tako je danas, a koji je itinerer Jevanđelje prošlo kroz svoju dugu istoriju, vidi se iz ovog skraćenog putovanja kroz vreme.

Jevanđelje je bilo vekovima čuvano u riznici manastira Hilandara na Svetoj gori, da bi sredinom prošlog stoleća izašlo iz tame zaborava na svetlost istorije. Jedan ruski hodočasnik u pohodu Svetoj carskoj lavri slučajno je za njega saznao. Nije mogao da odoli svojoj naučnoj radoznalosti, te je iscepao jedan list iz rukopisnog korpusa i doneo ga u Carsku biblioteku u Petersburg. Tek kada je istrgnuti list objavio I. Srežnjevski 1873. godine, a Ljubomir Stojanović u Beču izdao fotolitografsko izdanje čitave knjige, 1897. godine, javnost je saznala za ovaj neobičan i dragocen rukopis. Tada počinje i njegov uzbuđujući i neobičan, skor pedesetogodišnji hod.

Na poziv monaškog bratstva manastira Hilandara, kralj Aleksandar Obrenović odlazi u posetu Svetoj gori na Uskrs 1896. godine. Suveren je darivao hram velikom novčanom svotom, uzvrat manastirska bratija mu poklanja originalno Mirosavljevo jevanđelje.

Ali, tu nije kraj avanture najstarijeg spomenika srpske pismenosti.

U opštoj pometnji koja nastaje smenom dinastija 1903. godine, izgubio se trag Mirosavljevom jevanđelju. Pronađeno je tek 1915. godine prilikom seobe dvorske arhive iz Topole.

Sa odstupanjem srpske vojske preko Albanije krajem 1915. i početkom 1916. godine, među kraljevom arhivom nošeno je sa naročitom brižljivošću i preneto na Krf. Posle oslobođenja Srbije krajem 1918. godine, vredna knjiga doneta je u Beograd. Nalazila se najpre u dvorskoj riznici, a zatim je data na čuvanje Državnoj blagajni. Najzad, 1935. godine odatle ga je uzeo knez Pavle Karađorđević I smestio među retke eksponate svoga muzeja.

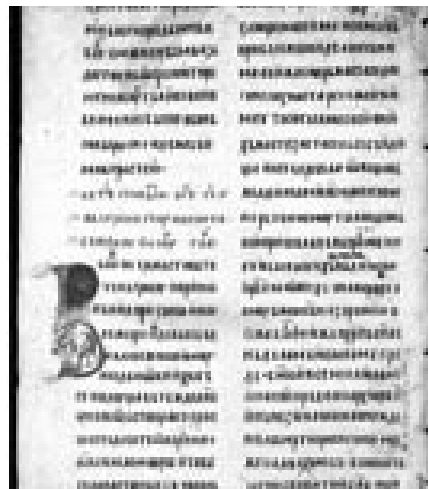
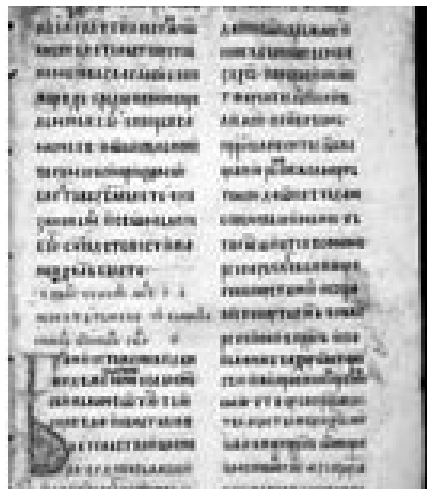
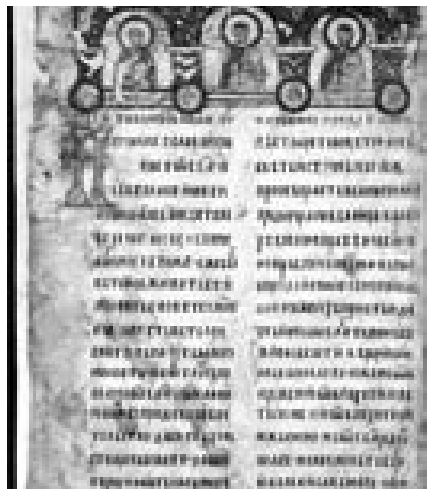
U vremenu koje prethodi aprilskom ratu 1941. godine Mirosavljevo jevanđelje povereno je na čuvanje upravniku filijale Narodne banke u Žiču, a zatim je doneto u manastir Raču (1941) i predato na čuvanje igumanu Platonu Milojeviću. O sudbini ove vredne knjige iguman kaže: "Jevanđelje je bilo specijalno upako-

vano prvo u limenu kutiju, a kutija je potom smeštena u drveni sanduk. U oltaru manastira Rače otkrili smo drveni pod i ispod njega kamene ploče, iskopali ležište, stavili paket i opet vratili sve na svoje mesto... Koncem 1943. ili početkom 1944. godine Mirosavljevo jevanđelje je preneto u trezor Narodne banke.

Narodni muzej Jevanđelje čuva u najboljim uslovima, po tom pitanju stručnjaci nemaju dilema. Ali, po jednom drugom ih imaju. Budući da je nastalo u Bijelom Polju, monasi Petrove crkve ga žele nazad. Vlada Crne Gore takođe je reagovala nekoliko puta, a onda se učutala. Šta bi se moglo desiti ako se ugasi sadašnja državna zajednica SCG - nije teško predvideti. Mirosavljevo jevanđelje bi moglo nastaviti svoj pustolovni život - i dalje silom prilika.

M. Marjanović

Крадљивци истине и сунчевог сјаја
подмећу ми своја кукавичја јаја
Тако постах нека напаст невиђена
Напаствујем дневно три стотине жена
печем белу децу, правим мале Црнце
Суде ми за своје грехе и злочине
и за све оно што они мени чине.
Господе, погледај озго из плавети
и заштити ме од ових авети!

Моји млади се чуде
што се трујем и лечим
песмом
псовком
инатом
као и моји стари
Шта бих ја друго са оволиком тугом
Крив сам једино зато
што не умем да клечим
(осим
да простиш
пред женом
кад радим оне ствари)
А грешан што проћердах
уз дерт
и жал
и севдах
онако ваشارски
бећарски и ратарски
свој стид косовски
и понос кајмакчалански
Али то не схватају ни преци,
ни потомци
голобради старци и брадати основци.

Мој ђед је био домаћин човек
у освит овог века
Имао је вршалицу
воденицу
ваљалицу
три лампека
Мој отац је џамбасио
бесне коње и каруце
А ја имам само душу
само ово лудо срце
што ми прича у грудима
о животу о људима
што ми пева
што ми плаче
што се смеје
што ме боли
што ми бије непроболно
као оно тешко звоно
звоно цркве краља Петра
на Опленцу у Тополи!

И нећу да будем слуга
ни жбир
ни удворица
ни паж
Зато ми ставише на главу
трнов венац срама
А моја Земља је тек изашла из јама
Моја краљица, обучена у пшеницу и раж
Моја великомученица Србија
укавежена, поплувана и слана
Али ја знам да је све ово
једна велика лаж
и поносим се што сам Србин
Србенда са Балкана!

И само што понекад арлаукнем гневно
неби ли ме чула сазвежђа уснула
јер знам да нас чека проклето Лијевно
ђе у њему бијели се кула!